

Petak, 25. jun 2004. godine
Statusna konferencija
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 15.45 h.

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite sedite.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Dobar dan dame i gospodo. Gospodo sekretarko, molim vas da najavite Predmet.

sekretar: Hvala, časni Sude. *Predmet IT-03-66-PT, Tužilac protiv Fatmira Limaja, Haradina Balae i Isaka Musliua.*

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam gospodo sekretarko. Molim da nam se predstavite zastupnici.

TUŽILAC CAYLEY: Časni Sude, Andrew Cayley, Alex Whiting i Colin Black iz kancelarije Tužilaštva. Naš referent za predmet je Hasan Younis. Hvala vam.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam puno. Molim da se predstavite i zastupnici Odbrane.

ADVOKAT KHAN: Časni Sude, ja sam Karim Khan i zastupam Fatmira Limaja u odsutnosti glavnog zastupnika Michaela Mansfielda.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da.

ADVOKAT GUY-SMITH: Dobar dan, časni Sude. Ja sam Gregor Guy-Smith i ja zastupam Haradina Balau u odsutnosti glavnog zastupnika gospodina Murphyja. Hvala vam što ste dopustili...

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da li postoji neki problem?

ADVOKAT GUY-SMITH: Izgleda da postoji mali problem sa prevodom.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: U redu. Izvolite gospodine Guy-Smith?

ADVOKAT GUY-SMITH: Hvala vam puno. Zahvaljujem se što sam počastvovam da se prvi put pojavim ovde pred vama.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da, znam za to. Hvala vam.

ADVOKAT TOPOLSKI: Časni Sude, Michael Topolski sa Stevenom Powlesom. Mi zastupamo gospodina Isaka Musliua. I ja se takođe prvi put pojavljujem pred vama, časni Sude. Zadovoljstvo je biti ovde.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Gospodine Powles?

ADVOKAT POWLES: Hvala, časni Sude. Gospodin Steven Powles, jedan od zastupnika gospodina Musliua.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam. Gospodine Limaj, molim vas da ustanete. Da li čujete prevod na vašem jeziku koji možete da razumete?

OPTUŽENI MUSLIU: (nema prevoda)

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: U redu. Gospodine Bala, molim vas da ustanete. Da li razumete sve što je rečeno na jeziku na kom govorite?

OPTUŽENI BALA: Da.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: U redu. A sada gospodin Musliu. Da li možete da razumete sve što je rečeno na jeziku na kom govorite?

OPTUŽENI MUSLIU: Da, sve razumem.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam puno. Molim vas da sednete. Dakle, započinjemo sa poslednjom, verovatno sa poslednjom statusnom konferencijom u mom prisustvu u ovom predmetu. Obavešten sam o tome kakva je situacija. Čini se da obelodanjivanje za sada ide dobro. Vi verovatno još uvek imate probleme sa prevodom na albanski jezik ili na albanski i nemački jezik u nekim slučajevima... u nekim određenim slučajevima, ali ja sam ubeđen da će te teškoće uskoro biti prevladane. Sa druge strane, obelodanjivanje po *Pravilu 68* čini se da je gotovo završeno, ako se ne varam. U svakom slučaju, ukoliko postoji nešto što biste sada želeli da istaknete u vezi sa ovim aspektom obelodanjivanja, molim vas da to sada i kažete. Za vas nema problema?

TUŽILAC CAYLEY: Mi nemamo ništa da dodamo...

[albanski prevod na engleskom kanalu]

TUŽILAC CAYLEY: Čini mi se da dobijamo albanski prevod na engleskom kanalu.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Pokušavam da... Je li u redu? Molim vas da govorite sada. Ja to razumem na engleskom jeziku. U redu. A šta je sa zastupnicima Odbrane?

ADVOKAT KHAN: Časni Sude, nemam ništa da dodam na temu o kojoj je juče razgovarano i o čemu je postignut dogovor.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam. Da li je to slučaj sa svim zastupnicima Odbrane?

ADVOKAT GUY-SMITH: Da. Postoji jedna stvar u vezi sa zdravstvenim izveštajem gospodina Balae.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da. A o čemu se radi? Vi ste sada rekli da nemate ništa da kažete?

ADVOKAT GUY-SMITH: Da nemam ništa da kažem u vezi obelodanjivanja.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Ništa?

ADVOKAT GUY-SMITH: Ali u vezi drugog pitanja imam.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: U redu, hvala vam. Gospodine Topolski, gospodine Powles?

ADVOKAT TOPOLSKI: U vezi obelodanjivanja – ništa. Postoje dve druge stvari o kojima bih hteo da govorim kada vama bude odgovaralo.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Doći ćemo do toga kasnije.

ADVOKAT TOPOLSKI: Hvala vam.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Znam da je u slučaju gospodina Balae gospodin Murphy istupio iz tima zastupnika Odbrane. Ja sam obavешten i o razlogu zbog koga je on to učinio, ali on je svakako slobodan da napusti tim Odbrane. Nadam se da će novi zastupnik gospodina Balae biti u dogledno vreme imenovan, i nadam se da ovo neće ugroziti naš raspored koji je do sada čini mi se prihvaćen ili skoro prihvaćen u ovom predmetu.

Postoji još jedna stvar o kojoj će biti zanimljivo da se govori, a radi se o tome da ovo Pretpresno veće ustrajava u nastojanju da skrene pažnju predsedniku Suda - kako bi on ovaj predmet dodelio nekom od Pretresnih veća, verovatno Pretresnom veću broj II. Naravno da će o tome konačnu odluku da donese predsednik Suda, i moguće je da on odabere neko drugo Pretresno veće za ovaj predmet, ja to neznam, jer nije na nama da donosimo ovu odluku. Ali ja vam ovo spominjem zbog toga što postoji mogućnost da suđenje u ovom predmetu počne prvog... možda 4. oktobra [2004. godine], u ponedeljak, jer 1. oktobar pada u petak. Ali u svakom slučaju, čini se da je to datum koji je prihvatljiv za sve strane u ovom postupku. Imamo još jedno proceduralno pitanje koje gotovo da je rešeno ili je već rešeno, a radi se o tome da je Tužilaštvo dobilo od Odbrane pristanak da do 16. jula ona odgovori na podnesak Tužilaštva u vezi pozicije svedoka koji bi bili prihvatljivi po *Pravilu 92bis* Pravilnika. Ja verujem da su obe strane saglasne da zastupnici Odbrane predaju Tužilaštvu odgovor do 16. jula 2004. godine. Posle toga će Tužilaštvo da podnese predloge za takozvane *paperne svedoke*, za svedoke koji će svoje izjave dostaviti pisanim putem na osnovu *Pravila 92bis*. Dakle, jedina stvar za koju mislim sada da je pomenem tiče se podneska gospodina Balae u vezi njegovog zdravstvenog stanja. Mi smo odlučili da se gospodin Bala podvrgne novim medicinskim ispitivanjima kako bi Pretresno veće dobilo novi izveštaj o njegovoj situaciji. Mi smo već odlučili da odobrimo ovaj predlog. Odluka Suda je već doneta i biće dostavljena ili danas ili još verovatnije u ponedeljak. To je ono što sam ja imao da kažem.

A čini mi se da je gospodin Topolski rekao da bi želeo da pokrene neko drugo pitanje, pa vam ja sada zato prepuštam reč. A u slučaju da i drugi zastupnici žele nešto da kažu, za to će imati priliku nakon gospodina Topolskog. Molim vas izvolite, gospodine Topolski.

ADVOKAT TOPOLSKI: Veoma sam vam zahvalan, časni Sude. Pokrenuo bih dva pitanja. Prvo je veoma kratko, a za drugo se nadam da neće biti predugo. Prvo pitanje proizilazi iz jučerašnjeg sastanka i mislim da mogu u ime svih da kažem da je taj sastanak vođen veoma konstruktivno, u jednoj atmosferi koja je bila od velike pomoći. Tiče se pitanja koje izaziva priličnu brigu svima, a to je sugestija... u stvari, reći ću da nije bilo ništa više od sugestije - da je možda došlo do uplitanja i/ili zastrašivanja svedoka ili potencijalnih svedoka. Mi smo o tome juče govorili, i kao rezultat imamo zaključak da bi najbolje rešenje bilo stvaranje

protokola. Nacrt tog protokola pripremio je gospodin Powles tokom protekle noći, moj ko-branilac. Mi smo taj protokol podelili svim stranama u predmetu danas poslepodne, i Nadamo se da će to gospodin Cayley pozdraviti zajedno sa svojim timom i da će to biti put kojim će ići sve strane ubuduće. Želeo sam da to sada uđe u zapisnik jer je ovo pitanje ostavljeno juče otvoreno, a prilično je važno. Mogu li sada da pređem na isto tako značajnu stvar, a tiče se mog klijenta, kao i druge dvojice branjenika. Danas je prvi put tokom čitavog puta od Pritvorske jedinice do zgrade Suda moj klijent imao povez na očima. Ja kažem po prvi put, jer u prethodnim slučajevima, a mislim da ih je bilo četiri, pet, taj povez jeste bio stavljen, ali je to bilo samo u prvih pet i poslednjih pet minuta vožnje. Razlika između današnje i prethodnih situacija je sasvim očigledna. Ja sam to i juče na sastanku rekao. Neću više ništa da kažem o razlici između prethodnih prilika i današnje situacije - činjenice govore same za sebe. Ja upućujem molbu da ovaj Sud izda nalog, a mi uz dužno poštovanje smatramo da Sud ima nadležnost da po tom pitanju to učini, da se mom klijentu, a verujem da će se moje kolege pridružiti ovom predlogu - u odnosu na druge optužene, od danas pa na dalje ne stavlja povez preko očiju. Mogu li, da bi potkrepio svoju molbu da iznesem četiri kratka argumenta. Pre svega, mi smo ovo ubrzano ispitali a nadam se i tačno. Želim da kažem da se ova trojica optuženih jedinstveno tretiraju u odnosu na druge pritvorenike u tretmanu u Pritvorskoj jedinici ili na samom suđenju ili kada se dovoze do ovog Suda. Drugo, mi tražimo u našem podnesku da se obrazloži na osnovu čega je ova mera preduzeta, za koju mi ne nalazimo nikakvu osnovu i smatramo to vanrednom okolnošću. Ove reči proizilaze iz Pravilnika i odnose se, kako mi shvatamo, samo na pitanje *lisica* koje se stavljaju, dakle fizički ograničavajućih mera. Nigde u Pravilniku, a to nikoga i ne iznenađuje, ne postoji odredba koja propisuje da se optuženima stavlja povez na oči. Zbog toga mi tražimo časni Sude da se vama ili bilo kom drugom vašem kolegi sudiji takva mera obrazloži. Treće, ukoliko ne postoji neki veoma važan razlog koji bi opravdao primenu takve mere koja je i nehumana i degradirajuća, onda uz to želimo i da iznesemo da smo mi svesni da se takva mera primenjuje samo na naše klijente i da su oni na taj način izdvojeni po tretmanu u odnosu na ostale pritvorenike. Ovaj Sud ima nadležnost, ja sam vam to poslao i nadam se da ste dobili primerak trenutnog izdanja *Archboldove Međunarodne krivične sudske prakse o postupku i dokazima*, i nadam se da će vam biti od pomoći što sam neke delove obeležio, ne znam da li možete to da vidite časni Sude, možda i ne možete, pa ću ja sada samo ukratko da to iznesem. Ono što ja tvrdim je sledeće: Ovaj Sud ima nadležnost da donese nalog koji mi tražimo. Mogu li da počnem na stranici broj 842, gde vidimo Pravilo...

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Rekli ste strana broj 600?

ADVOKAT TOPOLSKI: 842. Strana broj 842.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: 842.

ADVOKAT TOPOLSKI: Na njoj ćete naći Pravilo broj 83.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Verovatno sam promašio.

ADVOKAT TOPOLSKI: U knjizi je to hronološki poređano.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Sada sam na strani 842.

ADVOKAT TOPOLSKI: Da li časni Sude vidite Pravilo broj 83?

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Našao sam Pravilo broj 82 ali ne i Pravilo broj 83.

ADVOKAT TOPOLSKI: Da, Pravilo broj 83 .

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Pravilo broj 83, u redu.

ADVOKAT TOPOLSKI: "Instrumenti vezivanja: Instrumenti vezivanja kao što su *lisice* koriste se samo po nalogu sekretara u slučaju da postoji opasnost da optuženi pobjegne tokom transporta ili da bi se sprečilo da nanese povrede sebi ili drugima ili da se ne bi nanela ozbiljna šteta imovini. A *lisice* će se ukloniti sa optuženog kada se on pojavi pred Većem ili sudijom." Dakle, u tom pravilu se na veoma jednostavan način izražava pozicija da je to po nalogu sekretarijata ovog Suda i da se mora odrediti princip proporcionalnosti kada se određuje primena te mere. A sada vas molim časni Sude da pređete na stranu broj 906. Ovde sada vidimo pravila koja se bave pritvorom.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da.

ADVOKAT TOPOLSKI: Pravilo broj 2, pod naslovom "Osnovni principi: Ujedinjene nacije će imati krajnju odgovornost za sve aspekte pritvora na osnovu ovih pravila. Svi optuženi su pod isključivom nadležnošću Suda i to u svakom trenutku dok su u pritvoru, čak iako su fizički odsutni iz Pritvorske jedinice, sve do njihovog konačnog prebacivanja u neku drugu instituciju. Uz glavnu nadležnost ovog Suda, upravnik pritvora..." Rečeno mi je da prebrzo govorim. Izvinjavam se, govoriću sporije "... upravnik pritvora će imati isključivu odgovornost za sve aspekte svakodnevnog vođenja Pritvorske jedinice, uključujući red i sigurnost. On donosi sve odluke u vezi sa tim, osim ako nije propisano drugačije." Mi sada uz dužno poštovanje tvrdimo da to govori samo za sebe:" Svi pritvoreni su u isključivoj nadležnosti ovog Suda i to u svakom trenutku dok su u pritvoru."

Sada vas molim časni Sude da pređete na stranu broj 913. Tu se govori o Pravilu broj 50 pod naslovom "Instrumenti ograničavanja kretanja i upotrebe sile: Instrumenti kao što su *lisice* će se koristiti samo u sledećim vanrednim okolnostima..." Izvinjavam se, da li opet idem prebrzo?

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Ne, ne, ne. Ja sam našao to. Samo nastavite. Samo nastavite.

ADVOKAT TOPOLSKI: Hvala. Časni Sude, vi ćete videti da sam odatle izvukao izraz *vanredne okolnosti* i tu se one iznose: Prva okolnost se odnosi na predostrožnost u slučaju bežanja tokom transporta optuženika sa jednog mesta na drugo. Mogu li da vam uz dužno poštovanje skrenem pažnju na paragraf B tog pravila: "U svim incidentima u kojima se koriste instrumenti sputavanja..." a mi tvrdimo da je povez preko očiju jedan od njih "...upravnik pritvora će se konsultovati sa lekarskim službenikom i onda će podneti izveštaj sekretaru koji može onda o tome da obavesti predsednika Suda". To bi moglo da bude merodavno u slučaju gospodina Balae, ali ja ću to ostaviti mom uvaženom kolegi gospodinu Guy-Smithu.

I na kraju, ako biste bili ljubazni da okrenete stranu broj 919, Pravilo broj 90:" Pritvoreni će u svim slučajevima biti transportovani u vozilima sa adekvatnom ventilacijom i osvetljenjem i na način koji ih neće izlagati nepotrebnoj fizičkoj prisili ili narušavati njihov integritet."

Današnje putovanje mog klijenta, kao i putovanja u prethodnih četiri ili pet puta, za nas predstavljaju narušavanje njegovog integriteta.

Časni Sude, mi smo ovo pokrenuli i pozivamo vas da izdate nalog kako bi vođenje ovog postupka proizvodilo što manje usijanih situacija kako samih učesnika u postupku, tako i

izvan njega, i kako bi optuženici mogli da dođu do ove zgrade Suda u uslovima koji neće biti kao danas – da budu ljuti, ogorčeni i sve ono što ide uz povredu njihovog integriteta a što mi kažemo da je patnja. Ako je *patnja* možda prejaka reč, ja se izvinjavam. Ali svakako je to nešto što može da ima uticaj na proces suđenja u dogledno vreme. I zbog toga bi svakako bilo pravedno prema optuženicima da im se dozvoli da na adekvatan način učestvuju u ovom postupku, jer sam ubeđen da to Sud upravo i želi da bude slučaj. Juče sam zatražio da nam viši sudski službenik da neke odgovore, ali mi je rečeno da to nije moguće, zbog čega sam ja zatim dostavio pismeni podnesak po tom pitanju. Ja shvatam da je možda pred Sudom dostavljen neki poverljivi materijal koji se tiče sigurnosti naročito tokom njihovog transporta. Ja ne želim da sada ulazimo u taj materijal, ali želim da kažem sledeće: Ukoliko postoji određena zabrinutost da moj klijent ne sme da vidi u kom se pravcu vodi, to onda može da se reši njegovim transportom u vozilu sa zatamnjenim staklima, ili ako je to praviše skupo, onda da se na neki način prekriju ti prozori - što bi onda dalo isti rezultat. Časni Sude, to bi bilo ono što smo želeli da iznesemo kao i naše razloge i osnov za to.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala vam gospodine Topolski za ovo što ste izneli ovde. Molim vas sedite. To je pitanje koje mene uopšte ne veseli, i ja sam na prethodnim statusnim konferencijama imao priliku da o tome čujem. Međutim, problem je u sledećem: sva ova pravila koja ste vi ovde ljubazno pročitali odnose se na interne situacije, ali bi morali da se pozabavimo odredbama pravila koje omogućavaju da na adekvatan način dovedemo optužena lica pred ovaj Sud i da ih vratimo u pritvor. Čini mi se da je situacija danas bila još neprijatnija u odnosu na prethodne prilike, zbog čega ja veoma žalim. Ja sam želeo da znam šta se događa. I znam da u ovom trenutku sekretar još uvek razgovara sa Ministarstvom pravde Holandije kako bi se pronašlo zadovoljavajuće rešenje. Jer ovo pitanje će biti još izraženije kada započne suđenje i optuženici ovde budu dolazili skoro svaki dan. Zbog toga ja još jednom pozivam Sekretarijat da obrati pažnju na ovo pitanje koje ste pokrenuli i da vaše zahteve iznesu tokom razgovora u Ministarstvu pravde Holandije. Ja ću pokušati, ako ne bude bilo pronađeno bolje rešenje u skorije vreme, i ako još uvek budem pretpretresni sudija u ovom predmetu, pokušaću da to malo, ne malo, nego koliko je moguće poguram ovo pitanje u Ministarstvu pravde Holandije kako bi našli odgovarajuće rešenje, jer sam u potpunosti svestan tog problema.

Vi ste takođe pomenuli još jedno pitanje o kome nisam mislio da govorimo na ovoj statusnoj konferenciji. Ali pre nego što pređemo dalje, želeo bih da čujem stav Tužilaštva po pitanju mogućnosti da je došlo do zastrašivanja svedoka. Koliko ja znam, vi za sada niste sigurni da postoje neki dokazi o tome, ali molim vas da mi nešto više kažete o tome.

TUŽILAC CAYLEY: Da, časni Sude. Kao što sam i juče rekao, od samog početka ovog predmeta imali smo neke dokaze da je došlo do uplitanja sa nekim svedocima. Međutim, nije bilo dokaza da su optuženi ili osobe povezane sa njima direktno bile umešane u vezi bilo kog svedoka, ali da kažem to oprezno, sama sredina je nesigurna. Kao rezultat toga je gospodin Topolski, kao što je i sam rekao, sačinio jedan protokol u kome piše na koji način će se Odbrana obraćati svedocima Tužilaštva radi sastanka sa njima. Mi smo sada to na brzinu pregledali i smatramo da ovaj protokol ispunjava i rešava mnoga pitanja koja su brinula kako Odbranu tako i Tužilaštvo. I ja bih ovde želeo da naglasim, kao što je i gospodin Topolski jasno rekao, da on pristupa ovom pitanju podjednako ozbiljno kao i mi. Ne radi se samo o stvari koja brine Tužilaštvo već to brine obe strane u procesu. Dakle, mi ćemo proučiti ovaj protokol i dostavićemo Odbrani naše eventualne amandmane čim budemo u situaciji, a verovatno je da ćemo sa većinom toga da se saglasimo. Više od toga u ovom trenutku, u vezi ovog konkretnog pitanja ja ne mogu da vam kažem. U slučaju da dobijemo obaveštenje da ovo pitanje postaje sve problematičnije, onda ćemo ponovo da se obratimo Sudu.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Shvatam. Čuli ste šta je reklo Tužilaštvo?

ADVOKAT TOPOLSKI: Da

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Ja sam svakako sasvim svestan navoda Tužilaštva da je situacija u celini sasvim nesigurna po tom pitanju, a to je jedan od razloga zbog koga želimo da suđenje u ovom predmetu počne što je pre moguće. Vi ste toga dobro svesni kao možda i drugi zastupnici Odbrane. I ukoliko dođe do nečeg krupnijeg, sigurno je da će se tada Sud za to i pobrinuti koliko bude potrebno. Dakle, mi znamo šta vas brine i imamo to na umu. Da li postoji još neko pitanje koje bi neka od strana želela da pokrene?

TUŽILAC CAYLEY: Časni Sude, mi nemamo ništa više da dodamo. Hvala vam.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: A šta je sa vama? Da, gospodine Khan?

ADVOKAT KHAN: Ako dozvolite časni Sude par pitanja. Samo radi razjašnjenja da kažem da su oko ovog protokola saglasna sva tri tima Odbrane.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da.

ADVOKAT KHAN: Ali u stvari, još u oktobru mesecu prošle godine, mi smo sačinili i podneli Sudu u ime Fatmira Limaja u stvari *ex parte* poverljive...

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Da.

ADVOKAT KHAN: ...različite protokole koji su uređeni pod vođstvom tima gospodina Michaela Mansfielda, i oni su predvideli način kontaktiranja sa različitim svedocima. Od tada, svaki put kada bi kontaktirali svedoka Tužilaštva ili nekoga koga je Tužilaštvo kontaktiralo, mi smo o tome odmah obavestavali Tužilaštvo. Dakle to nije nešto novo sada, već je to samo nova faza u procesu u kome mi sami u Odbrani nastojimo da stvorimo pravila, kako bi se osigurali da kasnije ne bude nijedan osnov za tvrdnje, koje su do sada nepotvrđene, da je došlo do zastrašivanja svedoka. Ali ukoliko se one ipak pojave, onda one moraju da budu zasnovane na jasnim i sažetim dokazima. Mi smo ovo i učinili da bismo zaštitili sudski proces, što nas prevashodno zanima. Druga stvar časni Sude tiče se usmenog podneska koji je izneo moj uvaženi kolega Michael Topolski. Možda niko od nas u ovoj sudnici ne može u potpunosti da shvati, osim ove trojice optuženih, koliko može traumatično da bude zatvaranje i lišavanje slobode, naročito u slučaju mog klijenta – kada osoba tvrdi da je nevinna po svim tačkama optužbe koje mu se stavljaju na teret. Dakle, sama priroda ovog procesa je traumatična. Ovaj Sud je želeo da u svoj rad ugradi najviše standarde kako Međunarodnih ljudskih prava, tako i Međunarodnog humanitarnog prava i ja znam da Sud brine o sprovođenju tih standarda.

Časni Sude, vi ste rekli da se Pravila koja je spomenuo moj uvaženi kolega odnose na period kada se oni nalaze pod fizičkom kontrolom Suda. Po mom mišljenju, to nije tako. I upravo je to razlog zašto ja uz najveće poštovanje ponavljam i opet iznosim tu molbu da donesete odluku na osnovu nje - da izdate nalog holandskim vlastima kako bi primenili sistem koji poštuje osnovne norme ljudskih prava. Časni Sud je svakako svestan da osim drugih pravila koja su citirana, u članu 79 Statuta stoji: "Poštovaće se svi nalozi Pretresnog veća." Dakle časni Sude, ako vi naložite holandskim vlastima da više ne primenjuju te *drakonske mere*, u

svakom slučaju bi to onda dalo sekretaru Suda dodatnu snagu kako bi ubedio holandske vlasti da učine ono što je ispravno.

Časni Sude, vi znate za nedavnu situaciju u Iraku po pitanju tretmana zatvorenika kojima su stavljali povez na oči. Sada je opšte poznato da ni Amerikanci ni Britanci to više ne rade.

To je nešto o čemu je Međunarodna zajednica progovorila kada je razmatrala pitanje *Guantanamo Bay* [zatvor SAD na Kubi]. Smatramo da je to nešto što takođe daje snagu ovom Sudu da se pozabavi tim pitanjem i da ne dopusti da se pritvorenicima stavlja povez na oči, jer je svima jasno da to nije neophodno. Svakako časni Sude da holandske vlasti u klonsultaciji sa sekretarom Suda imaju veliku brigu oko toga da optuženici ne pobegnu. Ali časni Sude, ja ponavljam da iznenađuje činjenica da se od svih optuženih ta mera primenjuje samo na ovu trojicu. A kada pogledamo u te neophodne mere, pitamo se da li su one uopšte proporcionalne tom cilju koji želi da se postigne. Jer u suprotnom bi Holandani mogli svakom da stavljaju i *ludačku košulju* – to bi bila najsigurnija opcija. A pošto je predložena najjednostavnija i najlakša mera - da se dodele vozila sa zatamnjenim staklima, kao što se radi u Velikoj Britaniji i u drugim pravnim sistemima, ja ne vidim razlog zašto to ne bi ovaj Sud mogao da predloži a holandske vlasti da usvoje. Časni Sude, ovo pitanje koje me brine nije nova stvar, kao što ste i sami приметili, jer ste o tome vi obavešteni još pre par meseci, i naša briga datira još od tada. I još tada sam ja čak spomenuo i to da mi je klijent rekao da je razmišljao da uopšte ne dolazi na Sud, radije nego da prolazi kroz te represivne mere. A danas mi je rekao da mu je bilo veoma teško da se ponovo skoncentriše nakon što je doveden ovamo na takav način. I zato časni Sude, ja tražim od vas da donesete jedan nalog u skladu sa članom koji je citiran, a koji jasno govori da vi imate ovlašćenja da to učinite. Časni Sude, tekst tog člana je jasan: "Kada je sekretar Suda ovlašćen da pogleda i da izda naloge o primeni instrumenata sputavanja tokom transporta..." - a to znači transport od jednog do drugog mesta, onda je jasno po samoj definiciji Pravila da se to odnosi i na transport optuženih od Pritvorske jedinice do sudnice. Dakle časni Sude, Pravilnik ima sasvim jasne odredbe.

Slično tome je Pravilo broj 2 koje je citirao moj uvaženi kolega i koje sasvim jasno kaže, to je pravilo koje se bavi pritvorom osoba, strana 906 - sasvim jasno piše da " Svi pritvorenici podležu isključivoj nadležnosti Suda čak iako su fizički odsutni iz Pritvorske jedinice."

Časni Sude, ova formulacija ne može biti jasnija. Zbog toga ja predlažem časnom Sudu da prihvati ovu našu molbu koju su danas iznela sva tri tima Odbrane i da donese nalog na osnovu Pravilnika koji vam daje ovlašćenje da brinete o integritetu sudskog procesa i da se pobrinete da se prema svim optuženicima sprovodi podjednak i nepristrasan tretman, kao i da izdate nalog holandskim vlastima da ne sprovode mere koje ne primenjuju ni u jednom drugom slučaju. Časni Sude, ja vas pozivam da izdate nalog u vezi ovog podneska.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Hvala. Vi ste ovde izneli, ako mogu da kažem strastveno niz pravnih argumenata o situaciji, za koje mogu da kažem da su prihvatljivi. Ali ja u ovom trenutku ne mogu da donesem takvu odluku. Ja ću dodati vaše usmene argumente onome što je izneo vaš kolega gospodin Topolski. Molim vas da sednete. A ono što ću ja da uradim, jer kao što znate, ja sam pretpretresni sudija i ja sam ovlašćen da organizujem pripreme za saslušanja i suđenje koje će voditi Pretresno veće - ja ću se obratiti mojim kolegama u Pretresnom veću i ja ću... ja sam im ovo pitanje već spomenuo, jer je važno, a sada ću im i preneti ono što tražite... ili čak zahtevate. I ja ću... pretpostavljam da i gospodin Guy-Smith može da iznese slične argumente u ime njegovog klijenta po istom podnesku kako je to usmeno uradio i gospodin Khan. I ja ću probati da što je moguće brže nađemo rešenje za ovo pitanje. Veoma cenim vašu pomoć i vaš zahtev, a ja ću vam reći šta sam po tom pitanju uradio.

ADVOKAT GUY-SMITH: Ja se pridružujem časni Sude ovim primedbama koje je po ovom pitanju logički izneo gospodin Topolski, a emotivno izneo gospodin Khan, uz još jedan dodatak koji se samo tiče gospodina Balae, a to će pomoći da se iskristališe ovaj nalog. Radi se o sledećem: Kao što Sud zna, gospodin Bala ima ozbiljne zdravstvene probleme. On je pre hapšenja doživeo srčani udar, ali i u vreme njegovog boravka u pritvoru. Njegovo fizičko stanje je veoma osetljivo. Nedavno je bio i hospitalizovan i imao je operaciju. Čovek koji je u takvom stanju a prolazi kroz takav vid narušavanja digniteta tokom transporta dolazi u opasnost da zbog toga doživi još jedan srčani napad, a on je stalno, koliko sam ja razumeo, pod dejstvom *nitroglicerina*. Zbog toga je ovaj naš zahtev još urgentniji, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog pitanja ljudskog digniteta gospodina Balae. Veoma sam zabrinut što ova trojica optuženih imaju poseban negativan tretman, a znam da ste i vi. I ja se zato nadam da će Pretresno veće razmotriti ovo pitanje brzo i da će ekspresno izdati odluku kako bi ovi ljudi imali ista prava kao i ostali.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: U redu. Hvala vam na izlaganju. Rešenje ovog problema mora da uzme u obzir i poštovanje ljudskog dostojanstva kao i to da se ne sme dovoditi u pitanje zdravlje optuženih koji trpe posledice zbog ovakve situacije. Ponoviću ono što sam obećao da ću da uradim, iako ne znam kako će se to završiti, ali ću voditi o ovom pitanju računa.

A sada ću da se obratim optuženima. Molim vas gospodine Limaj, da li vi želite bilo šta da kažete u vezi vašeg zdravlja i vaše mogućnosti da komunicirate sa advokatom kada vam je to potrebno ili kada vi mislite da je potrebno? Molim vas da mi kažete.

OPTUŽENI LIMAJ: Sa izuzetkom pitanja koje je ovde pomenuto, ja nemam nijedan drugi problem. Imao sam redovne kontakte i sa advokatima i sa porodicom, u granici onoga što nam je dozvoljeno. Nemam nikakvih problema. Što se tiče zdravlja, osećam se veoma dobro i uz Božiju pomoć nadam se da će se tako i nastaviti. Jedina stvar koju tvrdim jeste da mi ne tražimo ništa što drugi već nemaju. Ja tražim od ljudi ovde koji imaju obaveze prema meni, prema nama, da ne pokazuju nikakve predrasude u odnosu na nas pre nego što suđenje počne. Ovo Pretresno veće će doneti svoju presudu o tome da li smo nevini ili nismo, a to je isto povezano sa ljudskim dostojanstvom koje ja ovde pokušavam da odbranim. Neko ovde pokušava da nas proglasi krivim, a ja mislim da ni vi, ni kancelarija Tužilaštva, ili ja... mi svi znamo šta je istina, ali sve dok neko ne bude proglašen da je kriv, ja zahtevam od vas časni Sude da instistirate na tome da budemo tretirani pošteno i ravnopravno. Mi ne možemo da budemo po prirodi opasniji više od ostalih, i to što nas izdvajaju i daju nam poseban tretman nije povreda samo našeg dostojanstva, već i zemlje iz koje dolazimo, jer ja sam sastavni deo te zemlje koja je i sama žrtva genocida i terora koji je nad njom sproveden. Nemam više ništa da kažem što se tiče uslova u Pritvorskoj jedinici. Mi smo sasvim zadovoljni u njoj. Sve je odlično i u redu. Mi nemamo na šta da se žalimo.

SUDIJA MARTIN-CANIVELL: Molim vas da sednete. Gospodine Bala, kakva je situacija kod vas u vezi vaše mogućnosti da komunicirate sa advokatom, i naravno ako želite da govorite o vašem zdravlju i o uslovima u kojima se nalazite u Pritvorskoj jedinici.

OPTUŽENI BALA: Što se tiče komunikacije sa porodicom, advokatima i tako dalje, sve je u redu, a i uslovi u Pritvorskoj jedinici su takođe u redu. Ne bih da se ponavljam ili da ponavljam ono što su drugi prethodno rekli, ali moram da kažem da moje zdravstveno stanje nije dobro, u stvari, u teškom sam stanju. Tako da ja mislim da ovo predstavlja dopunski rizik za moje zdravlje. Ne bih želeo da ponavljam ono što je gospodin Khan već rekao.

SUDIJA MARTIN - CANIVELL: Hvala vam gospodine Bala. Molim vas da sednete. Mi već znamo koji su problemi sa kojima se suočavate kada je u pitanju vaše zdravlje. I kao što sam ranije rekao, mi ćemo u sledeći ponedeljak dobiti izveštaj o vašem zdravstvenom stanju i kakve su mogućnosti da se poboljša vaš tretman.

Gospodine Musliu, a kakve su vaše mogućnosti da komunicirate sa advokatom i šta je sa vašim zdravstvenim stanjem? Ako imate bilo kakve pritužbe, molim vas recite.

OPTUŽENI MUSLIU: Sa izuzetkom onoga što su ovde rekli zastupnici Odbrane, nemam nikakvih drugih problema. Zdravlje mi je dobro. Nemam nikakve probleme u komunikaciji sa porodicom i advokatima. Nemam ništa drugo da dodam.

SUDIJA MARTIN - CANIVELL: Hvala vam. Molim vas da sednete. Ukoliko niko ne želi da pokrene neko novo pitanje, mislim da smo onda stigli do kraja ove statusne konferencije. Kao što sam već rekao ranije, u slučaju da se ovaj predmet prebaci na neko drugo Pretresno veće, onda će ovo biti poslednji put da sam u kontaktu sa vama, ali sam ja zabeležio sve ono što mi je rečeno i pokušaću da nađem rešenja za to. Hvala vam. Prekidamo sa radom.

Sednica je završena u 16.32 h.

